

ΨΥΧΑΡΗ

ΖΩΗ ΚΙ ΑΓΑΠΗ ΣΤΗ ΜΟΝΑΞΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΕΝΣΕ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΥ ΡΟΜΠΙΝΣΟΝΑ *)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΑ΄.

Τάλλο Νησί

Ἡ Μασκτιέρα, πού ἀρχεῖ ὁ Γιάννης, εἶναι τὸ πιὸ σημαντικό ἀπὸ τὰ τρία Νησιά τοῦ Χουάν Φερνάντεζ, γιὰτι καμὶὰ σημάσια δὲν ἔχει ἡ Μασκτιέρα, πού μῆτε φαίνεται ἀπὸ τὰ δυὸ μας τὰ Νησιά, καὶ γιὰτι θάναί καμὶὰ δεκαπενταεταρὶ φορὶς ἡ Μασκτιέρα μεγαλύτερη ἀπὸ τὴ Σάντα Κλάρα. Ἡ Μασκτιέρα μοιάζει σὰν τρίγωνο μὲ γραμμὲς τσακισμένες, δηλαδὴ ὄχι ἴσιες, μὰ ἡ νοτιανὴ τῆς ἡ γραμμὴ, πρὸς τὴ Δύση, τελειώνει μὲ τὸν γαρεμνὸ ἴσια κατὰ τὸ βορρῆα, πού βρίσκαι; πάλι ἀκρωτήρι, δυὸ ἀκρωτήρια μάλιστα, καὶ κέρφους ἡ τρίτη γραμμὴ, περὶόντας ἀπὸ ἀκρογιάλια μαγεφρικὰ πού ἀποτελοῦνε τάνκτολικὸ μέρος τοῦ Μεγαλόνησου, κατεβαίνει ὡς τὴ νοτιανὴ τὴ γωνιά. Τρεῖς βουνοσειρές, ἀπὸ τὴ μέση τοῦ Νησιοῦ, τρέχουνε στὴν καθὲ ἀκρῆ. Μὰ ἡ βουνοσειρὰ πού βασιλεύει ἀπὸ τὸν κεντροβουνοαρο στὴ νοτιανοδυτικὴ τὴν ἀκρῆ, ξεπλώνεται σ' ὄλο τὸ μέρος ἐκεῖνο, πού ἴδιο του φαίνεται σὰν ἀκρωτήρι πελώριο, ἐπειδὴ τὴ γραμμὴ τοῦ τριγώνου τὴ σπᾶνει, ἐκεῖ πού παῖι νάνεβῆ πρὸς τὸ βορρῆα, ἡ θεράκτη Μπάγια ντὲ λὰ Φέ, ὁ Κόρφος τῆς Πίστης, καὶ κάτω ἡ νοτιανὴ γραμμὴ ὅλη τῆς εἶναι σὰν ξετρογγυλωμένη πρὸς τὴ μέση, μὲ τρόπο πού ἡ νοτιανοδυτικὴ βουνοσειρὰ γιομίζει ἀλάκαιο τὸ στενὸ καὶ μακρὶ ἀκρωτήρι. Ἀπὸ εἶναι βράχοι ὄλο του καὶ πέτρες, μὲ λίγη φυτρωσιά, λίγη δηλαδὴ, ὄχι ἂν τὸ συγκρίνομε ἀξάφνα μὲ τὴ φτωχιά μας τὴν Ἑσθράπη, μὰ μὲ τὴν Ἀνατολὴ τοῦ Νησιοῦ, πού εἶναι θάμν μονάχο. Ἔτσι χωρίζεται τὸ Νησί μας σὲ δυὸ κομμάτια, πού νὰ ποῦμε ἡ βοριανοδυτικὴ καὶ νοτιανοδυτικὴ μεριά, πού εἶναι ξερὴ, κ' ἡ βοριανοδυτικὴ μὰζι μὲ τὴν νοτιανοδυτικὴ μεριά, ἡ μεγαλύτερη τῆς Μασκτιέρας, πού χαίρεσαι κάμπους, λιβάδια, βουνά—τὸ ἀψηλότερο λογαριάζει κοντὰ χίλια μέτρα—πού σου γλυκολαλοῦνε βρυσούλες καὶ ρυάκια, πού καθάριο διαμαντένιο ποτάμι σὲ συνοδεύει, σὲ σιγανοφέρνει ὡς τὸ γιάλο, πού ὄνειροπέλειες, πού ραχατέθειες στί; ῤμακτιές, πού σεργιανίζεις στὰ λιβάδια, πού χώννεσαι μὲσα σὲ ἀπειρα ῤουμάνια, καὶ πού ἔχεις, μὰ διπλὰ καὶ τετραδιπλὰ, ὄσα πωρικά σου εἶδνε ἡ Σάντα Κλάρα, καὶ πάντα μὲ τὸ ἴδιο τὸ κλίμα, μὲ τὸν ἴδιο τὸν ἀφάνταστο γιὰ μὰς οὐρανὸ, τὸ ἴδιο τὸ αἰώνιο τὸ καλοκαίρι.

Ὁ Γιάννης δὲν ὑποψιάζονταν πὼς τὸ περίφημο τὸ καλοκαίρι ἀπὸ τὸν ἔψηνε εἰσοσι χρόνια καὶ παραπάνω, βίβλια ὄμως ὄχι στὸ μέρος τοῦ Νησιοῦ πού κατέθηκε, γιὰτι δὲ θὰ χρειάζονταν ἐκεῖ καὶ τόσα χρόνια νὰ τὸν ἀπυκάμη. Γρήγορα κατέλαθε, ὄστερις ἀπὸ πεντέξη μέρη, πὼς μὲς τὸς βράχους, ὡς εἶναι καὶ μὲς τὶς σπηλιές, δὲν ἔβγαινε προκοπὴ. Σιώνονταν πὰ κ' οἱ προμήθειες. Ἐπρεπε νὰ βρῆ νὰ φάη καὶ στὰ βουνά του ἐκεῖ γιὰτι ἀλλιῶς θάναγκάζονταν καθὲ τόσο νάνεθοκτιδὶνὴ νὰ κολιέλλ κερὰβιδε; δηλαδὴ ἂν ἐπικνε; κάτω, μπίλιο φαγὶ δὲν εἶχε μὲ τὰ χαμὸδεντρα, τὰ χόρτα,

πού τὸν περιτριγύριζαν, ἀκόμη καὶ μὲ τὰ διάφορα ὄστρακα τοῦ γιαλοῦ, ὄσο μεγάλα κι ἂν εἶναι, κι ὄσο καλὴ θροφή κι ἂν κρύφονταν μὲσα τους, ὄταν τὰ σπᾶνει. Μὰ ὁ ταξιδιώτης μας εἶχε κιόλας λαχτάρα νὰ δῆ τοὺς κάτοικους τοῦ Νησιοῦ, ἀφοῦ γιὰ τοὺς κάτοικους ἔκαμε τόσο δρόμο. Ἐβλεπε τὴν πὼς χρειάστηκε πυρκαγιά, χρειάστηκε πρωτόφαντο περιστατικὸ, γιὰ νὰ ξεκινήσουν οἱ κάτοικοι ὡς ἐκεῖ πού δὲν ἐμοιάζε πολὺ ἐφκολόζητο καὶ τὸ μέρος. Τὸ λοιπὸν εἶπε νὰ φύγη νὰ πάη νὰ δῆ τί γίνεται ἄλλου.

Ὁ Γιάννης στὴ Σάντα Κλάρα εἶχε συνηθίσει περιφρημα νὰ πορπατᾶ ὅπου θέλει, σὲ πέτρες, σὲ βράχους, ἢ κ' ἐστὰ γκάθια. Δὲν τοῦ χρειάζονταν παπούτσι; παπούτσι σωστὸ εἶχε καταντήσει τὸ πετσί του. Πῆρε λοιπὸν τὰ βουνὰ χωρὶς νὰ νοιώση τίποτις. Ἀλήθεια πού κι ἀπὸ γεννήσιο του εἶτανε μαθημένος στῆς Ἀξίας τὰ καλντερίμια, καὶ λίγο πρᾶμα δὲν εἶναι. Μὰ τὸ πιὸ περιέργο, τὸ πιὸ ἡπαρᾶξνο μάλιστα εἶτανε πού περπατινούσανε στὴ Σάντα Κλάρα καὶ μὲ τὸ χορτάρι τὸ ἀπαλό ἔδω μῆτε συλλογιότανε τὴν κακοτοπιὰ. Πιὸ παρᾶξνο ἀκόμη, πού δὲν ἀπελπίστηκε, μῆπως κι ὄλο τὸ Νησί δὲν εἶταν ἀξάφνα πετρώνησο, ἀφοῦ δὲν ἤξερε τότες τί ἔβρισκε πέρα. Τίποτις! Ἀπὸς εἶχε τὸ νοῦ του στὸ νὰ βρῆ συντροφιά, μὰ ζῶα, μὰ ἀθῶπους, τὴ συντροφιά πού μάντεβι μονάχο τὴν ὑπαρξὴ τῆς. Καὶ τόσο τοῦ ἔφτανε νὰ γλυκοκαρδίση στὸ δρόμο τὸν κουραστικὸ. Ἀκουγες μάλιστα καὶ κάτι κουβέντες, ὄσο προχωροῦσε, σὰ νὰ μιλοῦσανε δυὸ ἢ καὶ περισσότεροι νομάτοι μὰζι.

—«Μπρὲ μωρὲ, Γιάννη, ἔδω εἶσαι τώρα;»

—«Ἐδῶ εἶμαι καὶ βέβαια!»

—«Πὼς μὰς τὰ κατὰφερες, μαριόλος πού εἶσαι καὶ δὲν ἔλεγες τίποτις!»

—«Ἄμ', τί θαρροῦσατε, πὼς θὰ γίνω ζῶο ἐκεῖδᾶ;»

—«Ἐμεῖς ἐρχόμαστα νὰ σὲ μπαρκάρουμε, νὰ σὲ πάμε στὴν πατρίδα.»

—«Καὶ σὰς πλάκωσε ἡ φουρτούνα, μωρὸ!»

—«Ὁ Χάρος ἔχει ἀλημονιά; σύχασε τὴν καρδιά σου.»

—«Ἦσυ' εἶναι ἡ καρδούλα μου; στὸν Ἄδη πὼς τὰ πάτε;»

—«Ἡ θάλασσα λαμποκοπάει; σκότεινος εἶν' ὁ Ἄδης.»

—«Λοιπὸν ἀφήστε νὰ χαρῶ τὸν ἥλιο τῆς ζωούλας.»

—«Νὰ χαίρεσαι, νὰ πορπατᾶς κι ἀνεμος μὴ σὲ δέρη.»

—«Μωρὲ μπρὲ σεῖς ἀδέρφια, δὲ μου λέτε, καλέ, πὼς ἔγινε καὶ τσακίστηκε τέτοιο, μὰ τέτοιο ἀπελάγωτο καρᾶβι;»

—«Ὁ Χάρος εἶναι δυνατὸς καὶ μυριοπροσωπάτος. Πότε περνάει γοργὰ γοργὰ, στὸν κάμπο καθ' ἀλλήλους. Πότε γιορᾶν γένετι κ' ἡ πέτρα τοῦ σπιτιοῦ σου. Καὶ πότε γένετι βοριάς καὶ πότε πάλι βράχας. Ὁ Χάρος γένετι Νησί καὶ ζωντανὸ σὲ θάφτει.»

—«Ἐγὼ θὰ μείνω στὸ Νησί, τὸ Χάρο νὰ νικήσω.»

Τέτοιαις κουβέντες, σὰ λυπητερές ὄμως, ἐπικνε ὁ Γιάννης μὲ τοὺς πεθαμμένους τοὺς συντρόφους. Εἶχε δίλιο, γιὰτι ὄρισμένο δὲν εἶτανε πολλὲς ἄλλες κουβέντες νὰ κάμη στὴ Μασκτιέρα, καὶ τὴν δὲν τοῦ ἔλειπε καίρις, ἀφοῦ χρειάστηκε, ὡς πού νὰ φτάση στὸν κεν-

τροβούναρο, τρεῖς μέρες νὰ βαδίση, κατὰ τὸν τρόπο πού πήγαινε στὰ βράχια, πού ἀνεθοκατέβαινε τὰ βουνά, κι ἄλλες δυὸ γιὰ νὰ περάση στὸ ἄλλο μέρος ἀπὸ τὴ μεσιανὴ βουνοσειρὰ, πού ὁ δρόμος εἶτανε δυσκολούτατος. Πρῶτου περάση μάλιστα, κόντεψε νὰ πελπιστῆ, ὄταν εἶδε κάτι πού τοῦ ἔδωσε ξαφνικὰ δύναμη καὶ θάρρος.

Σίμωνε στὸ μεγάλο τὸ βουνὸ κ' ἔλεγε πὼς νὰ κάμη. Σηκῶνε τὰ μάτια, κοιτάζει ἀψηλὰ ἀψηλὰ. Τί βλέπει; Μακριὰ του, στὴν κορφή τοῦ βουνοῦ, μὲ τὸ κεφάλι μισογεμμένο πρὸς τὰ κάτω, μὲ τὰ πόδια τὰ λιγὰ σπληριγμένα σὲ δυὸ βράχους μυτεροῦς, μὲ τὸ ἴσιο τῆς κρεμάμενο μαλλί, μεγαλοῦτσικη, παχουλὴ καὶ σαστιμένη, στεκότανε μὴ κατσικα. Ποτέ τῆς δὲν εἶχε δεῖ ἀθῶπο στὴ Μασκτιέρα! Καὶ δὲν ἤξερε τί πρᾶμα μποροῦσε νάναί τὸ ζῶο πού ἀνέβαινε τώρα πρὸς τὸ βουνὸ τῆς.

Ὁ Γιάννης πέταξε μὴ φωνή. Νὰ λοιπὸν πού ἀκατοικητο δὲν εἶτανε τὸ καινούριο του τὸ Νησί. Πόσα δὲν ἔβαλε μὲ τὸ νοῦ του μονοματιᾶς. Πρῶτα πρῶτα, ἡ χαρὰ τοῦ φούσκωνε τὸ στήθος πού δὲ γελάστηκε, γιὰτι δὲ γίνετι νάτανε μόνο μὴ κατσικα, θὰ εἶχε κι ἄλλες. Ἴδου συντροφιά. Μὰ ἴδου καὶ φαγὶ. Τὸ φαγὶ τὸ στοχάστηκε ἀλήθεια κατόπι. Λαχταροῦσε τώρα νὰ ζυγῶση, νὰ τὴ δῆ ἀπὸ κοντὰ, ἴσως ἀρτὴ νὰ τὸν ὀδηγήση καὶ νὰ βρῆ τὸ κοπάδι; λαχταροῦσε νὰ τὴν ἀγγίξῃ μὲ τὰ χέρια του, νὰ πιάση πλάσμα περπατάμενο, πλάσμα ζωντανό.

Σὰ γράφει κανεῖς βιβλία, βάζει μὲσα ὄτι θέλει. Μὰ ἡ ζωὴ γράφει ἄλλα, πού στὸ βιβλίο δὲν τὰ βρίσκαις. Ὅση ὄρεξη κι ἂν ἔχαις νὰ πῆς καλημέρα μὴς κατσικας, παῖξε γέλασε δὲν εἶναι νὰ πᾶς νὰ τῆς τὴν πῆς ἀπάνω σὲ γαρεμνὸ. Ἀγάλια ἀγάλια προχωροῦσε ὁ Γιάννης, τὴν κοιτάζει κι ὄλο ἔτραμε μῆπως ἀξάφνα φύη. Μὰ ἡ κατσικα δὲν τὸ κουνούτε, σὰ νὰ διασκιδάζε μὲ τὸν ἀθῶπο πού σκούνταρτε, πού ἔπεφτε, πού σικωνότανε καὶ πού δὲν μποροῦσε νὰ τὰ βγαλῆ πέρα. Ἐπειτα πὰ μῆτε πρόσεξε. Τὴ δουλειὰ τῆς! Οἱ κατσικες ἀγαποῦν ἐκεῖνα τὰ βουνά, γιὰτι ἀνάμιασε στίς πέτρες καὶ σὰν εἶναι τὸ χῶμα λιγοστό, φυτρῶνε ἕνα εἶδος ἀχῆρο πού τὸ λένε τεατίνα καὶ πού εἶναι τῆς κατσικας ὁ μεζές. κάποτε μάλιστα τρέχει γιὰ νὰ τὴ βρῆ—καὶ τρέχει κιόλας πιὸ γλήγορα παρὰ πού ἔτραχε ὁ Γιάννης—ὡς τὴ βουνοσειρὰ τοῦ ἀκρωτηριοῦ, ὅπου κατέθηκε στὴν κατιανὴ του τὴν ἀκρῆ ὁ φίλος, ὄταν ἦθε ἀπὸ τὴ Σάντα Κλάρα. Ἐκεῖ τρῶνε τεατίνα μπόλικη. Ἐχει ὄμως κάμπωση καὶ στὸν κεντροβουνοαρο γῦρο. Ἡ κατσικα μας λοιπὸν, ἦσυχα καὶ ξέγνοιαστα, μ' ἕνα τῆς πηδηματάκι, κατέθηκε σ' ἕνα μέρος τοῦ βουνοῦ πού ἐμοιάζε σὰν ὄλοστρόγγυλο μικροῦτσικο λιθαδάκι. Ἐτρωγε τὴν τεατίνα τῆς, θεοῦ χαρὰ.

Ὁ Γιάννης, τί νὰ κάμη καὶ τί νὰ μὴν κάμη, γιὰ νὰ τὴν προφτάση; Ἐβαλε πὰ ὄλα του τὰ δυνατά, ὄλη του τὴν προσοχή. Πήγαινε πάντα σιγὰ σιγὰ, καὶ σ' ἀπὸ τὸ σταθῆκε πολὺ φρόνιμος. Ἀλήθεια πού στὴν κακοτοπιὰ χρωστοῦσε ἀπὸ ἀνάγκη καὶ τὴ φρονημάδα του. Ἀμα πάτησε ὄμως στὸ λιθαδάκι ἐκεῖνο, ξέχασε τὴ φρονημάδα. Καὶ τοῦ κόστισε. Ἡ κατσικα, πού ποτέ δὲν εἶδε ἀθῶπο, φόβο κανένα δὲν εἶχε. Τὸ παρκατήρησαν ἀπὸ καὶ γιὰ κάτι πουλιά, σὲ ἄλλους ἔρημους τόπους, πού τὰ πιάνει πολὺ ἐφκολα, γιὰτι δὲν ὑποψιάζονται τί τὰ θέλει. Ἔτσι κ' ἡ κατσικα μας, ὄσο βαδίζε ἦσυχα ὁ Γιάννης, δὲν ἔλεγε τίποτα. Νὰ σου ὄμως πού ἀξάφνα ὁ φίλος ἀρχίζει καὶ τρέχει, τάχα γιὰ νὰ τὴν ἀρπάξῃ πιὸ σιγούρα. Ἴσως ἡ κατσικα φοβοῦντανε τίποτις ἄλλα ζῶα τοῦ Νησιοῦ πού τρέχανε. Ὅπως κι ἂν τὸ πῆς, ἕνα πηδηματάκι κι ἀμείως ἀφανη.

Ἐμεινε ὁ Γιάννης σαστιμένος. Ἐτρέξε ἀκόμα, ἔκαμε, κοίταξε. Τοῦ κάκου. Ἐπειτα γύρισε πίσω, κάμποσο δρόμο, γιὰ νὰ πάη τὰ πρᾶματα πού κουβαλοῦσε μὰζι του καὶ πού ἀναγκάστηκε νὰ τὰ φάη γιὰ χερσ

*) Κοίταξε τὰ φύλλα 96, 97, 98, 99, 100, 101 καὶ 102.

άπό τή στιγμή που άγνάντεψε τήν κατσίκα. Κι άπό τά βρήκε ξαναπρή στο ίδιο μέρος. Έκεινή τή νύχτα κοιμήθηκε στο λιθαδάκι. Τήν άλλη μέρα με τά χαράματα, ξεκίνησε. Έστειρε άπό κόπους άκοιτούς, βρέθηκε στην άγνωστή του ως τότε μεριά του Νησιού. Παρηγορήθηκε λιγάκι με τά μύρια τά θάματα που έβλεπε τώρα, και που προτού κατεβή, τά είχε άντικρύσει άπό τό βουνό πέρα πέρα, όλα με μιιά ματιά, τά νερά μαζί με τίς πρασινάδες ως τό γιάλο εκεί κάτω, και τή θάλασσα, που άστραψε με τόν ήλιο ή άπέραντη ξαπλωσιά της, θάμα μοναδικό για τήν όμορφάδα καθώς και για τή λύπη που περιχυνότανε στη λαμπροστολισμένη τήν έρμιά.

Πλάγιασε ό Γιάννης στα πόδια του βουνού, σε μιιά σπηλούα. Είταν άποκκομωμένος. Μόλις άπό τήν κούραση μπόρεσε τήν ήμέρα νά κλοδή ένκ παραπλήσιο βουμανάκι. Έλεγε κατόπι νά γυρίση ολοόλο τό Νησί. Τό νερό του ήσυχία δέν του άφινε τώρα. Έκεινό τό πλάσμα τό ζωντανό, που άξερνα τό είδε μπροστά του στην πάνερμη τή φύση, έκείνο συλλογιούνταν κι ώνειριότανε, έκείνο ποθούσε. Νά τό χαρή, νά τό πιάση, νά τό κυνηγήση. Ως που όμως ήλ τήν πήγαινε τό κυνήγι, άπτό δέν τόβλεπε τότες ό ίδιος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΒ'.

Οί άλλοι κάτοικοι του Νησιού.

Η ζωή στη Μασκατιέρα πολλή διαφορά δέν είχε με τή ζωή στη Σάντα Κλάρα. Η ήρωή δέν άλλαζε, τά ίδια δέντρα, τά ίδια φρούτα, τό ίδιο νερό που τό πίνεις και που σε δυναμώνει. Βρήκε όμως περισσότερο νά φή, γιατί κροβίδες είχε με τό παραπάνω, είχε άσκακούς, και τίς άγγελώνες πιά, που κι άφτες δέν έλειπαν, τίς συνήθισε περίφημα. Περίεργο που στη Μασκατιέρα έπαψε νά φοβάται όπως φοβότανε στη Σάντα Κλάρα. Κατόπι, άν είδε τά σκυλόφαρα, που κοπαδικατά μαζώνονται εκεί κάτω στις άρογιαλιές, δέν τρώμαζε σαν και πρώτα με μιάν άχελώνη. Άλήθεια που δέν είταν και τόσο τρομαχτικά ή Μασκατιέρα. Βεβαια, στα βελιά, τά κατάπηχτα βουμανάκια, φύλλο δέ σάλεβε κι άλλο δέν άκουγες παρά ήσυχάδα και σιγασιά. Μα τουλάχιστο άκουγες τά κύματα, σαν κατέβαινες στο γιάλο, άκουγες τή θάλασσα και τή βουή της τήν παρηγορήτρα. Καταλάβαινε τώρα ό Γιάννης γιατί στη Σάντα Κλάρα μήτε άνέμι δέ φυσούσε. Η Μασκατιέρα σέπαζε τό μικρό τό Νησιάκι, κι άφτηνε πρωτοχτύπηε ό βοριάς και τάραζαν οι φουρτούνες. Η Σάντα Κλάρα είτανε σα φωλιά κρυμμένη στον ώκεανό, μα φωλιά χωρίς πουλί. Έδώ, ή μεγάλη άλλαγή, έκείνο που του έδινε θάρρος κ' έλπίδα, είταν ή συντροφιά, όσο άπιαστη κι άν έμοιαζε ως τά τώρα.

Όχι μόνο άπιαστη, μα κι άθήρητη. Πέρασαν μέρες κάμπουσε χωρίς ό Γιάννης νά ξαναδή κατσίκα. Τό λόγο τόν έννοιωσε άργότερα. Έκεινή τήν έποχή, όταν έφτασε ίσα ίσα στη Μασκατιέρα, οι κατσίκες πάνε νά γεννήσουνε, και τότες δέν τίς βλέπεις μαζί σε κοπάδια, παρά βόσκουνε ταίρι ταίρι, κάποτε τραβιούνταν μακριά και μάτι δέν τίς ξανοίγει. Είναι και γνωστό πως άφφαστούνε συχνά στη γέννα τους κ' έχουνε άπαραλλάχτα μαλίστα τίς ίδιες άφρώστιες που έχει και τό γένος τό δικό μας. Έτσι και στη Μασκατιέρα, που ρίχνουνε δυό φορές τό χρόνο, χυνόπυρο κι άνοιξη. Ό Γιάννης όμως έτυχε νά δη μόνο μιιά κατσίκα στο βουνό, έπειδή κ' ήρθε άπό τή Σάντα Κλάρα στο τέλος του χειμώνα, τό Μάρτη δηλαδή στο τέλος του Σταβρού μας, άφου έζησε κοντά τρία χρόνια, πίο σωστά, δυό χρόνια και δέκα μήνες, σε άκατοικητό Νησί, γιατί τόσος καιρός πέρασε άφούτου τόν άφσαν οι συντρόφοι στη Σάντα Κλάρα πρω-

τομαγιά. Με τόν καιρό που βάσταζε τό ταξίδι, με τίς δυό τρεις μέρες που έμεινε στα βουνά, δέν είταν ό χρόνος σωστός, όταν έφυγε, κι άπόσωνε τώρα στη Μασκατιέρα τήν τρίτη του έρημη χρονιά.

Η τέταρτη στάθηκε κ' ή πιό σπουδαία. Όσα έντυπώθηκε τότες, σα βούλλα του άπομείνανε στο μυκλό, και τότες άπορασίστηκε τι θα γινότανε ή ζωή του κατόπι. Είτανε, μπορεί νά πούμε, ή πρώτη φορά που έπαιρνε τήν άνάτα του, ύστερις άπό τριω χρονιά άπομόνωτη όλότελη. Σ' άπτό τό διάστημα είχε ξεσυνήθεισει κ' ή είδος συγκοινωνία είχε ξεσυνήθεισει νά είναι άθρωπος. Τώρα έβρισκε συντροφιά, μα συντροφιά παράξενη. Φυσικό είτανε, άπτό άλλο ή συζώια του, νάλλάξη κι άφτός, κι άπό τά περιστατικά τά καινούρια κάτι καινούριο νά βγή.

Σά νά τόννοιωθε ό ίδιος. Μιά κρύφια δύναμη κάθε μέρα, κάθε πρωί και κάθε βράδυ, τόν τραβούσε προς τά κατατόπια του βουνού, τόπο πολύ μαλίστα που ένω καταλάβαινε πως θα είχε στο Νησί του, πηγαίνοντας στην Άνατολή, τόπος που καταλλήλους και πιό πλούσιους, για νά βολεφτή, πρσιόμισε νά κλήση άλλόκαιρο μήνα στο βουμανάκι που στόλιζε τή ρίζα του βουνού, μήν τύχη κ' έρθουνε οι κατσίκες χωρίς νά τίς δη, άν άξερνα πρόβαινε πιό μακριά. Μιά μέρα ως τόσο είπε νά κοιτάξη πιό και πέρα, τί είχε και τί δέν είχε. Η έλπίδα του, ή μόνη, πάντα είτανε νάνταμώση κι άλλα ζωα, ίσως κι άθρώπους, ποιός τό ξέρε; Περίεργο διόλου δέν είναι, μα σωτό νά τό σημειώσουμε και τούτο, πως ό Γιάννης, στο δρόμο του, δέν πρόσεχε μήτε πολύ μήτε λίγο στις όμορφάδες τίς άπειρες που ή Δημιουργία είχε με άφτονα χέρια σκορπισμένες στον Παράδεισο έκείνο. Τόν Παράδεισο και τούς θεσσαβρούς του έμειλλε κατόπι νά τους χαρή. Τώρα προχωρούσε άπό βεματιά σε κάμφο, άπό κάμφο σε κορρούλα κι άπό κορρούλα σε λιθαδί, χωρίς άλλο νά βλέπη παρά θραφή, σαν είχε, χωρίς άλλο νά γυρίση παρά ζωή, γιατί άπτό ποθούσε, νά βρή τέλος πάντα στη νερά της Δημιουργίας ζωντανία πουθενά.

Λένε πως οι ξωρισμένοι σαν τό Γιάννη μας, έκείνοι που έρημιιά τους περικυκλώνει, φοβούνται τά ζωα. Ό Γιάννης άφτά ήθελε, όποια ζωα κι άν είτανε. Κόντειψε όμως νά τά χρειαστή με τά σωστά του κι ό ίδιος με τό θέαμα τό σπαραχτικό που είδε άξαφνα, βγαίνοντας άπό έν βουμανάκι σε μιιά πεδιάδα, που τήν περιτριγυρίζανε βουνάκια. Δέν είταν ένκ, είτανε καμιά σα ραντραιά ζωα μαζωμένα, μα δέν μπόρεσε νά καταλάβη άμέσως τί δουλειά είχανε. Βεβαια, καμιά δουλειά πολύ σοβαρή, άφου μήτε τόν έννοιωσαν, που στεκότανε και κοιτάζε. Σαν ξεφρενιασμένα μοιάζανε, τό μουντσονό τους κτεβασμένο, τά δόντια τους, με λύσσα, ξεσκίζανε κάτι που κάμψη δέν τόπαιρνε τό μάτι του. Κάποτε σήκωσαν τά βουθούνια τους και τρώγανε λαίμαργα κανένα κομματάκι που τό άρπάζανε χάρμου. Τό πιό περίεργο, και συνάμα τό πιό τρομαχτικό είτανε που όσο κι άν πολεμούσανε, όσο κι άν έμοιαζε νά χτυπιούνται άνάμεσα τους, φωνή δέν άκούγότανε. Κι ώστόσο είτανε σκυλιά. Είχε τόντις ή Μασκατιέρα άγριόσκυλα κοπάδια, όλα τό ίδιο χρώμα, μουντά, όλα τους μαλλιαρά και κοντούτσικα, μα με φοβερή δύναμη και με τό βλέμμα σαν άψυχο και κοντό. Μέσα στο Νησί, μακριά άπό τή θάλασσα, είναι ή σιγασιά τόσο μεγάλη, που και τά σκυλιά δι γαβρίζουνε. Κατόπι, έτυχε νά φέρουνε άπό τή στεριά κανένα σκυλί στη Μασκατιέρα καιρός δέν περνούσε και ξεμάθαινε τό γάβγισμα. Τι μωρολογία που τήν έχει ό άθρωπος! Κολάει ως και στα ζωα. Μα τί τρομερή που είναι ή άλλη Δημιουργία! Ζωα κι άθρώπους βουθαίνει.

Ό Γιάννης άίμωσε στο μέρος που άνακατεμένα, ώρισμένα, πεινασμένα, δοντοδέρνονταν τάγαβγιστα σκυ-

λια. Φρίκασε. Άνάμεσα τους είδε νά κυλιέται κάποιο ζωο σκοτωμένο, ίσως και μισοζώντανο άκόμη, που άπό τό πετό του, τά μαλλιά του, τά κέρατά του, τό γνωρίσε για κατσίκα! Ό πόνος συνάμα κι ό θυμός του συνεπήρανε τήν ψυχή. Πετάχτηκε μ' ένκ κλωνόραβδο που βάσταε στο χέρι, άγριμένος, σα θεριό τώρα κι άφτός. Τά ζωα, που ποτέ τους δέν είχανε φανταστή τέτοια έπίθεση, τέτοια κοροστασία και τέτοια τρομάρα, μιιά στιγμή πιστοχώρησαν κι άφήκανε τήν κατσίκα, που τώρα τώρα φαίνεται τήν είχαν άρπάξει και τής ξεσκίζανε τό δέρμα. Ό Γιάννης ήρθε θάρρος κι ώρμησε καταπάνω τους. Μα σαν ήρθε κοντά στην κατσίκα, θάρρψαν άφτά πως έρχότανε νά τους τή φή. Γύρισαν πίσω άνοιγοντας τό στόμα και δείχνοντας τά δόντια, κάτι δόντια μύτερα και κόκκινα άπό τό αίμα. Ό Γιάννης έκαμε κουράγιο φέρθηκε σαν άντρας. Με τό ρόπαλο τά φοβέριζε και σιγά σιγά πήγαινε πίσω. Έτσι τά μπόδια νά του ριχτούνε βλέποντας όμως πως φέβγει, ζύγωναν ολοόνα. Ό Γιάννης δέν τάρχασε είτανε φουρκισμένος τόσο πολύ με τά σκυλιά, που είπε νά τά παιδέψη, έχει δέν έχει, για τό θάνατο τής κατσίκας του. Έσκυψε και μαζώξε δυό πέτρες ένκ σκυλί φτάνει νά σκότωνε και θα τρώμαζαν τάλλα. Είτανε λάθος νά σκύψη και δέν έπρεπε. Λύσσαζαν άκόμη περισσότερο γιατι τους φάνηκε άμέσως πιό μικρός. Άναγκάστηκε νά τραβήχτη, πάντα με τό ίδιο σύστημα, δηλαδή πίσώποδα και χωρίς βιάση, μα κάτι πιό γλήγορα. Βρέθηκε στα πρώτα δέντρα του βουμανού που είτανε, όταν τά πρωτόνοιωσε. Τι νά κάμη; Νά μπη στο βουμανάκι; Κι άν τόν άκλούθαγαν εκεί μέσα; Θα τήν περικυκλώναν παντού μεριά και με τήν πήχτρα του βουμανού άδύνατο νά ξεφύγη, άμα δέν είτανε μπροστά του όλο τό κοπάδι, νά βλέπη τό ρόπαλο και τόν άθρωπο.

Δέν πρόσεχε κιόλας νά τό πολυσυλλογιστή. Άγαναχτούσαν άφτά τώρα με τά μάτια του και για νά μήν τά κοιτάξη που τρομάζανε, θελήσανε νά πέρη κάτω, καθώς όταν έσκυψε για τήν πέτρα. Δυό τους λοιπόν τόν πήραν άπό πιό κοντά. Στάθηκε άξαφνα ό Γιάννης, άκουμπώντας τή ράχη του σ' ένκ δέντρο που έτυχε νά είναι στην άκρη του βουμανού, ξέχωρα λιγάκι άπό τάλλα, και σήκωσε τό χέρι, νά ρίξη. Μα έκεί που τό σήκωνε, ώρμησε τό κοπάδι. Άνεβηκε ό Γιάννης μάνι μάνι πά στο δέντρο, που ήξερε καλά τήν τέχνη άπό τή Σάντα Κλάρα. Σάστισαν τά σκυλιά είτανε μαθημένα στο κυνήγι τής κατσίκας μονάχα. Τέτοιο πράμα δι στοχάστηκαν ποτέ τους.

Ός τόσο λίγο λίγο, μέσα στη σκοτεινία του κουτου μυκλού τους, σα νά τους φάνηκε πως είταν είδος κατσίκα και τούτος. Τις κατσίκες, στους γκρεμνούς τους έκεί άπάνω, τρόπος δέν είτανε νά τίς πιάσουνε. Τις πιάσανε, όταν κατέβαινε στον κάμφο καμιά ή σε κανένα μέρος πιό έφκολοπάτητο. Πρόσμεναν τώρα λοιπόν κι ό Γιάννης νά κατεβή.

Μπορούσε νά βροτάξη μέρες τό καρτέρι. Έπρεπε χωρίς άλλο νά τά διώξη. Με τίς δυό του πέτρες; Όχι. Άπαράιτητο είτανε, όλα μαζί νά τά φυγαδέψη. Πως όμως; Άς δοκιμάσουμε, λέει. Τσάκισε δυνατά τή μιιά πέτρα πάνω στην άλλη. Έφεξε σπύθα. Χαρά τόν περέχουσε. Παίρνει και κάφτει ένκ κλαράκι. Τρίβει ξανατρίβει, χτυπά, τέλος πιάνει. Προσάχη όμως! Νά μήν καη τό δέντρο. Άρπάζει ένκ κλώνο μεγαλύτερο, βαστά τόν κλώνο όσο μπορεί δξω άπό τό δέντρο που καθότανε, τόν άναφτει με τό κλαράκι σα νάτανε άπό σπύρτο. Τρίβει τό ξύλο, μα του κάκου. Φρέσκο καθώς είτανε άπό τό χυμοζούμι, δέν κάρωνε. Δούλεψε μιιά μιιάμισο ώρα με λύσσα. Στο τέλος πετιέται φλόγα μεσ' άπό τόν καπνό. Γλήγορα τότες σπάνει ένκ κλαρί πυρωμένο, τό ρίχνει κάτω, σημαδέθοντας τά ζωα. Ρίχνει και δέφτερο μάνι μάνι, έπειτα, κρεμιέται με τόνα

χέρι στο δέντρο, σηκώνει με το δεξί τὸν κλώνο τὸ φλογισμένο, πέφτει ὀλόμβος ἀναμείσις στὰ σκυλιά, τὰ δέρνει καταμούτρα καὶ τὰ κυνηγᾷ ὡς που νὰ γίνουν ἀφαντα, καὶ γυρίζει πίσω.

Ἄν εἶναι ἀλήθεια, ὅπως τὸ λένε μερικοὶ φιλόσοφοι, πῶς ἔχουνε κάποια θρησκεία ἢ τουλάχιστο κάτι δαιμονιότητες καὶ τὰ ζῶα, δὲ θὰ φαντάζονται ἀλλιῶς τὸ θεὸ τους παρὰ πού τονε φανταστήκανε τότες τὰ σκυλιά, σὰν εἶδαν τὸ Γιάννη νὰ ὀρμάη καταπάνω τους, ὄχι ἄθρως, μὰ φωτικὰ μονάχη. Σωστός Δίας κεραυνοβόλος. Κ' ἔτσι μάλιστα ἀποδείχτηκε ὡς καὶ στὴ Μασατιέρα πῶς ὁ ἄθρως με τὴ φλόγα πού βρῆκε, καταδαμάζει τὰ ζῶα, καταδαμάζει καὶ τὴ Δημιουργία.

Τὰ κηκόμοιρα τὰ κουτόσκυλα δὲν ἤξεραν πιά τί τοὺς γινότανε. Τρέχανε καὶ δὲ βλέπανε γλυτωμό. Δὲ δυνήθηκε ὡστόσο νὰ σώσῃ ὁ Γιάννης τὴν κατσίκια. Μὰ δὲν τοὺς τὴν ἄφησε. Τὴν πῆρε, δηλαδὴ πῆρε ὅσα κομμάτια μπόρεσε, καὶ σέρνοντάς τα πρὸς τὸ βουμάνι, ἔσκασε λιγάκι τὸ χῶμα, ἔκαμε λάκκο κ' ἔθαψε τὰ λείψανα. Εἶταν τὸ πρῶτο πλάσμα τὸ ζωντανό πού ἀντίκρισε με τὰ μάτια του στὴν τριχρονή του τὴν ἐρημία. Ποιὸς ξέρει μάλιστα; Ἴσως ἡ κατσίκια πού εἶδε στὸ βουνό, εἶτανε ἡ κατσίκια πού τρώγανε τὰ σκυλιά. Καὶ τοῦ φάνηκε ἀπὸ τότες πῶς στὴ Μασατιέρα εἶχε νὰ κάμῃ με δυῶ λογισμὸ συντοπίτες, με φίλους καὶ με ὄχτρούς. Ὁχτροί, τὰ σκυλιά, φιληνάδες του οἱ κατσίκες. Κι ἔτσι κεντούσανε τώρα τὸ Γιάννη τὰ δυῶ κεντιστήρια τὰ μεγάλα πού ψυχοκινούνε κάθε κοινωνία, τὸ μίσος κ' ἡ ἀγάπη.

Ἡ κοινωνία του ὡστόσο ἀφτή, πού εἶτανε μάλιστα ὄχι ἀθρῶπινη, παρὰ ζωοκοινωνία, μέλη πολλὰ ὡς τὴν ὥρα δὲ λογάριζε, ἀφοῦ τὰ περισσότερα τὰ εἶχε διώξει ὁ Γιάννης, κὶ ἀφοῦ ἡ μόνη κατσίκια πού ἀντάμωσε, τοῦ ξέφυγε κιάλας.

Μὰ συλλογίστηκε πῶς δὲ γίνεται καὶ θὰ βρεθοῦν οἱ ἄλλες. Ἀφτὲς γύρεβε. Ἦθελε κιάλας νὰ διαλέξῃ πουθενὰ κατατόπι στὸ Νησί, νὰ τρώῃ, νὰ πίνῃ με τὴν ἡσυχία του, νὰ κοιμάται, νὰ τὸ κάμῃ καθήσιο του μ' ἕνα λόγο. Σπίτι, καλύβη νὰ χτίσῃ, σὰ στὴ Σάντα Κλάρα, μῆτε τῶθαλε πιά με τὸ νοῦ του. Παραίτησε ὅμως τὸ βουμάνι του καὶ πῆγε στὰ πόδια τοῦ Κεντροβούναρου, μέσα στὴ μέση τοῦ Νησιού. Ἀπὸ κεῖ ὠρίζε σὰ σωστός ἀφέντης; ὅλο τὸ μέρος τὸ ἀνατολικό, ἀφέντεβε συνάμα καὶ τὸ βοριανό καὶ τὴ Δύση καὶ τὴ Νοτιά. Ἐκεῖ στὰ βουνὰ καὶ τὰ παραβούνια, ἔλεγε πῶς καμὶά μέρα θανάτωνε καὶ τίς φιληνάδες. Ἐκεῖ τὸν ὠδήγησε ἴσως κὶ ὁ πόθος κ' ἡ ἐλπίδα νάνεβῃ στὴν πιὸ κατάψηλη κορφή, μὴν τύχη κὶ ἀλάργα περνάει κανένα καράβι με τᾶσπρα τὰ παννιά.

Γιὰ νὰ πούμε τὴν ἀλήθεια ἢ ἐλπίδα του ἀφτή, στὴ διαθέση πού εἶχε τώρα, μῆτε εἶταν ἡ πρώτη καὶ μεγαλύτερη, μῆτε τοῦ θέριζε τὰ σπλάχνα τέτοιος πόθος. Πόθος κ' ἐλπίδα, σὰ θεός; μὰ νὰ βρῆ τὰ ζῶα, νὰ τὰ πιάσῃ, ἀφτὸ πιά εἶτανε ἡ λαχτάρα του ἢ ἀληθινή. Καὶ πῶς νὰπορῶσουμε; Μήπως δὲν κυβερνιέται ὁ ἄθρως ἀπὸ τὸ πάθος; Καὶ τὸ πάθος, τί τὸ φέρνει; Ἕνα περιστατικό, ἀσήμαντο γιὰ σένα, γιὰ μένα σημαντικό, μιὰ κατσίκια πού ψοφᾷ, ἕνα κουκκί πού σαλεύει στὴν κορφή τοῦ βουνού.

Ἄργησε πολὺ ὁ Γιάννης νὰ δῇ, κὶ ἀκόμη περισσότερο νὰ πιάσῃ τίς φιληνάδες του, γιὰτί ἔτσι πιά τίς ἔλεγε. Χωρὶς νὰ τὸ ξέρῃ, ἔφταιγαν καὶ σὲ τοῦτο τὰ σκυλιά. Χρόνια καὶ χρόνια στὴ Μασατιέρα βαστούσε ὁ πόλεμος ἀνάμεσα σκυλιὰ καὶ κατσίκες. Τὰ σκυλιὰ πλεονέχημα εἶχανε τὴ δύναμή τους, εἶχανε καὶ τὴ γοργάδα, μὰ ὄχι βίβλια τὴ γοργάδα τῶν κατσικῶν, πού πηδούσανε σὲ βράχους ἢ σὲ γκρεμοὺς ἀζύγωτους καὶ γιὰ σκύλους. Ἰσὺ ἰσὺ γιὰ τέτοιο λόγο ἀναγκάστηκαν οἱ κατσίκες νὰ κατατοπιστοῦνε στὸ ἀντίθετο μέ-

ρος τοῦ Νησιού, ἐκεῖ πού τὰ σκυλιὰ δυσκολεύονταν κιάλας, γιὰτί ὀροφὴ δὲ βρίσκανε, καὶ κεῖ φύτρωνε ἡ τεατίνα, τὰγαπημένο κατσικόχορτο, δηλαδὴ κάτω στὴ βουνοσειρὰ πού πᾶει ἀπὸ τὸ κέντρο τῆς Μασατιέρας στὴν ἄλλη ἄκρη, τὴ νότιοδυτική.

Σὰν ἔφτασε ὁ Γιάννης, ἐκεῖ μαζωμένες εἶτανε ὅλες τους· πέρασε μάλιστα κοντὰ τους χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ. Ἀφτὲς βρίσκονταν τότες στὴν ἀντίθετη βουνοπλαγιά, ὅπου ζοῦνε καὶ σήμερις ἀκόμα, ἐπειδὴ στὸ βορρὴ ἔχει βράχια περισσότερα καὶ ἔτσι καλύτερα βγαίνει κ' ἡ τεατίνα.

Συνηθίσαμε κάθε φορὰ πού μιλοῦμε γιὰ τὰ ζῶα, νὰ τὰ φανταζόμαστε κοπαδιστά, σὰν κοπαδία πού εἶναι, δίχως νὰ τὰ ξεχωρίζουμε τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο. Ἀτομικὴ διαφορὰ ἔχουν ἀναμεταξύ τους καὶ τοῦτα, σὰν καὶ μᾶς, πού καὶ μεῖς εἴμαστε κοπαδία. Ποιὸ γεννήθηκε γοργοπόδαρο, ποιὸ τιμπέλιχο, ποιὸ κουτό καὶ ποιὸ ζυπό. Ἔτσι κ' ἡ κατσίκια πού μόνη της, ἐνῶ τραβιούτανε οἱ ἄλλες, πρῶταλε ἴσα με τὸν Κεντροβούναρο ἀπὸ τὰ βράχια τους κάτω, εἶχε θάρρος περισσότερο. Τῆς κόστισε ἴσως ἔφατιζε κὶ ὁ Γιάννης πού τὴν τρώμαζε τότες, κὶ ἀντὶς νὰ γυρίσῃ στὰ λημέρια της, κατέθηκε ὡς τὸν κάμπο μιὰ στιγμὴ, θράφηκε, τῆς ἄρεσε, ξαναπῆγε, ὡς που νὰ τὴν τζακώσουν τὰ σκυλιά, γιὰτί ἀφτὴ εἶτανε καὶ δὲ γελάστηκε ὁ φίλος.

Ὅπως κὶ ἂν εἶναι ὅμως, ἀφτηνῆς τὸ πάτημα τὸν ὠδήγησε καὶ κατόπι. Σωστό δρᾶμα ὁ ἐρχομός του στὸ Νησί· σκότωσαν ἐξικτίας του μιὰν κατσίκια, κὶ ὁ ἴδιος ἐξικτίας της βρῆκε τίς ἄλλες καὶ πῆρε ἡ ζωὴ του καινούριον δρόμο.

Στοχάστηκε ὁ Γιάννης πῶς ἔπρεπε με κάθε τρόπο νάνεβῃ ὡς τὸ ὕψωμα πού πρωτοεἶδε τὸ ζῶο, κὶ ἀπὸ κεῖ νὰ καταλάβῃ καὶ τῶν ἄλλωνῶν τὰ κατατόπια. Μῆνες ἔκαμε νὰ τὰπορασίσῃ. Μικρὸ πρᾶμα δὲν εἶτανε· καλὰ οἱ κορφοῦλες τῆς Σάντα Κλάρας· μὰ ἐδῶ ἔχουμε βούναρο, πού καὶ τὰ σκυλιὰ στὴν κορφή του δὲ ζυγώνουνε. Δοκίμασε δέκα, εἴκοσι, τριάντα, σαράντα φορές, δὲ λογαριάζονται πιά. Τοῦ κάκου. Ἐπεπτε, ζαλιζονταν, κατακυλοῦσε, κόντεβε νὰ βγάλῃ καὶ τὸ σῆερο του καὶ τὴν ψυχὴ του, τὸ κορμί του ὅλο πληγῆ μονάχη. Ἀναγκάζονταν τότες νὰ σταματήσῃ, νὰ σφουγγίξῃ τὸ αἷμα, νὰ γυρέψῃ χόρτα στὸ Νησί, νὰ γειάουν οἱ λαβωματιές. Τὰ βοτάνια καὶ τὸ νερό στὴ Μασατιέρα εἶτανε, γιὰ καλὴ του τύχη, περίφημα καθὼς καὶ στὴ Σάντα Κλάρα· μὰ ἕνα χρόνο βόσταξε ὡς που νὰ τὸ καταφέρῃ νάνεβῃ, ὄχι στίς πιὸ ἀψηλές κορφές τοῦ βουνού, παρὰ μόνο στίς μεσιανές καὶ νὰ τίς ξεπεράσῃ λιγάκι.

Τώρα ὅμως πάθαινε καὶ κάτι παραῆνο. Τὸν ἔσπρωχνε ὡς τότες ὁ πόθος· ἄρχισε ἀξάφνα κ' ἡ ἀνάγκη μέσα του νὰ δουλέβῃ. Ἐπρεπε χωρὶς ἄλλο νὰ φάῃ! Καὶ πειδὴ στὸ μέρος ἐκεῖνο φαγὶ δὲν εἶχε καθὼς σταῆλο, καὶ πειδὴ σὲ κεῖνον τὸν τραβούσε νὰ μείνῃ, ἀφοῦ γύρεβε τὰ ζῶα, οἱ κατσίκες του οἱ ἀγαπημένες, πού πρῶτα τίς ἤθελε ἡ καρδιά του, κατάντησαν ὕστερις ἀπὸ τῶσους κόπους καὶ τὸ στομάχι του νὰ τίς λαχταρᾷ. Ἄλλο φαγὶ ἐκεῖπέρα δὲν ἔβρισκε τόσο ἔφκολα. Μιὰ καὶ τῶθαλε με τὸ νοῦ του, τὸ λιμπίζονταν κιάλας κάθε μέρα παραπάνω. Μεγάλωσε ἡ ὄρεξή του, σὰν κατῶρθωσε στὸ τέλος νάνεβῃ στὸ βουνό κὶ ἀπὸ κεῖ ἀπάνω νὰ τραβήξῃ, με βόσσανα πού δὲν τὰ φαντάζεται κανένας, ὡς τὰ πίσω βράχια τοῦ ἀκρωτηρίου, πού πλάκωσε πιά καὶ τὰ κοπαδία τους μαζωμένα. Ἐκεῖ πάλι ξέσπασε στὸ κεφάλι του κακὸ ἄλλο εἶδος, ὁ τρομερός ὁ πόλεμος με τίς κατσίκες. Πού νὰ τίς πιάσῃ; Ἀφτὲς εἶχανε στρατηγικὴ τέχνη δικιά τους. Καμώνονταν κάποτε τὸ ζῶο πῶς ἔφεθε; σίμωνε ὁ Γιάννης· γύριζε τὸ ζῶο ξαφνικά, γιὰ νὰ σπρώξῃ τὸν ἄθρως με τὰ κέρατά του καὶ νὰ πέρῃ σὲ κανένα βράχο μυτερό. Μιὰ μέρα ὅμως ἔπεσε μαζί του κ' ἡ κατσίκια. Μὰ τότε, ὅταν

τῶπαθε ἀφτό, ὕστερις ἀπὸ ἀδιάκοπη γύμναση τριῶ χρονῶν, εἶχε καταντήσῃ ὁ Γιάννης δεινὸς στὸ τρέξιμο. Λοιπὸν κυνηγοῦσε μιὰν κατσίκια καὶ κατῶρθωσε μάλιστα νὰ τὴ φέρῃ σ' ἕνα μέρος ὀμαλό, σ' ἕναν κάμπο μικρόνε, πού τὰ σάστισε τὸ ζῶο μιὰ στιγμὴ. Ἐπειτα ἔτρεξε μ' ὅλη τὴ δύναμή της ἢ κατσίκια πάνω σὲ κάτι χαμῶδεντρα πού στέκονταν ἐκεῖ σὰν πράσινο ντουβάρκι. Ὁ Γιάννης εἶτανε βέβαιος πῶς θὰ τὴν ἔπιανε. Χούμηξε. Τὴν ἴδια τὴ στιγμὴ πού ἀπλωνε τὸ χέρι καὶ τὴν ἄραξε ἀπὸ τὸ πόδι, κατακυλίθησε. Δὲν ἤξερε πῶς πίσω ἀπὸ τὰ χαμῶδεντρα εἶτανε γκρεμνός. Τὸ ὕψος κάμποσο, καὶ θὰ σκοτωνόταν, ἂν ἡ κατσίκια δὲν τοῦ εἶχε γίνῃ σὰν εἶδος στῶμα, γιὰτί ἀπάνω της ἔπεσε. Δυὸ μέρες ἔμεινε ἀναίσθητος. Σὰ σηκώθηκε, ἄργησε νὰ ξαναρχίσῃ τὸ κυνήγι. Ὡς τόσο πεισιμᾶτωσε καὶ τσάκωσε τρεῖς τέσσερις στὰ γερά. Μὰ τὸ συλλογιούντανε τώρα. Τὰ σκέλια του ἀκόμη τοῦ πονούσανε. Δὲν ἔβγαине προκοπή. Ἐπρεπε νὰ βρῆ τρόπο.

Ἕνα πρῶτὸ κατέθηκε στὴν ἀκρωγιαλιά, μαζώξε φύκια καὶ πέρασε ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά τοῦ Νησιού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΓ'.

Ὁχτροὶ καὶ φιληνάδες.

Δηγοῦνται, μᾶς τὸ δηγήθηκε μάλιστα ὁ ἴδιος, πῶς ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Σελκίρκης, ὁ νέφτης ἐκεῖνος πού ὁ καπετάνιος του τὸν ἄφησε ὀλομόναχο στὸ ἔρημο Νησί, καὶ πού ὁ ἄγγλος ὁ συγγραφέας, ὁ Ντερόε, ἀφοῦ τοῦ χτένισε τὰ μαλλιά, τονε συγύρισε καὶ τὸν ἔσιαξε, στοχάστηκε νὰ τὸν κάμῃ Ρομπισώνα, ὁ ἀληθινὸς ἀφτὴς ὁ Σελκίρκης, σὲ διάστημα τεσσάρων χρονῶ, γιὰτί τόσο ἔμεινε στὴ Μασατιέρα, κατῶρθωσε νὰ τρέξῃ σὰν τίς κατσίκες, νὰ ξεπερνᾷ στὸ τρέξιμο τὰ σκυλιὰ καὶ νάνεβαίνῃ κιάλας κάθε μέρα σ' ἕνα βουνό, τὸ λεγόμενο Λουκάουτ, πού καὶ σήμερις ἀποροῦν οἱ ταξιδιωτὲς πῶς μπόρεσε ἄθρως νὰ πᾶῃ ὡς ἐκεῖ ἀπάνω καὶ με τὸν καθεμερνό, τὸν ἀκούραστο πηγαϊμό του νὰ σκαψοῦνε κιάλας τὰ πόδια του μονοπάτι, πού σὰν ἔφυγε, φαίνονταν ἀκόμη κάμποσο καιρό.

Πιὸ ἐφτυχιμένους ὅμως στάθηκε ὁ Σελκίρκης ἀπὸ τὸν καημένο τὸ Γιάννη τὸ δικό μας, γιὰτί ἀφτός, μέσα στὰ τέσσερα χρόνια, ὅλα μαζί, πού καθότανε στὴ Μασατιέρα, ἔπιασε τὸ πολὺ πέντε κατσίκες, ἐνῶ ἔλεγε ὁ Σελκίρκης πῶς εἶχε πιάσει ὡς πεντακόσιες. Ἀλήθεια πού ὁ Γιάννης δὲν ἔμνησκε πάντα πάντα στὸν κατσικότοπο ἐκεῖδᾷ. Πότε κατέβαινε στὸν κάμπο γιὰ προμήθειες, ἔκανε μιὰ βόλτα στάκρογιαλί, ψάρευε παραβίδες, ἀστακούς, ἔπιανε ἀχελῶνες, μαζώνε τὰβγά τους στὸν ἄμμο. Μὰ, ὅπως κὶ ἂν εἶναι, τὸ κατατόπι του εἶτανε τὰ βουνὰ καὶ τὰ βράχια. Κάποτε μῆνες ἀλάκαιρους δὲν τὸ κουνούσε ἀπὸ τίς πέτρες τοῦ ἀκρωτηρίου. Περίεργο νᾶφῃσε παράδεισο στὴ Σάντα Κλάρα, παράδεισο νὰ ξαναβρίσκῃ στὴ Μασατιέρα, φτάνει νὰ πῆγαινε στὴν ἀνατολή, καὶ προτιμοῦσε ὡς τόσο τὸ πιὸ ἄγριο τὸ μέρος, μόνο καὶ μόνο γιὰ τὸ λόγο πού γύρεβε συντροφιά. Βέβαια, χαμένος κόπος δὲν εἶτανε ἡ διαμονὴ του ἐκεῖ κάτω εἶχε κάνει δύναμη τρομαχτικὰ καὶ μπορούσε νὰ τοῦ χρησιμέψῃ σὲ κάθε περίσταση. Μὰ συντρόφους δὲν ἔκανε, μῆτε συντρόφισες. Ἐννοεῖται, συντροφιά εἶτανε ὡς καὶ νὰ τίς κυνηγᾷ τίς φιληνάδες· τί φιληνάδες ὅμως εἶταν ἀφτές, πού μῆτε τὸ χᾶδι του δὲ θέλανε; Πῶς δὲν τὸ κατάλαβε κὶ ἀπαρχῆς; Πῶς εἶτανε δυνατό νὰ γίνῃ ποτὲ φίλος τους; Κατσίκια πρᾶμα. Τὰ βράχια της καὶ τὴν τεατίνα της. Τόσο ἤξερε. Τᾶφταιγε ὅλα ἢ πυρκαγιὰ ἐκεῖνη, πού τὸν ἔφερε στὴ Μασατιέρα, κ' ἔτυχε νὰ δῇ πρῶτο πλάσμα ζωντανό, μιὰν κατσίκια, καὶ γιὰ τοῦτο τίς ἀγάπησε. Μεταίνωνε τώρα

πού δεν αγαπήσει τα σκυλιά, μετ' και λένε πως ο σκύλος είναι ο καλύτερος ο σύντροφος του ανθρώπου.

Δεν είχαν έγκολο κιάλας νάγκηψη έτσι με μιὰς τὰ γρήγορα της Μασατιέρας. 'Η γνωριμιά τους άρχισε πολύ άσκημα. Δι φαίνονταν και λιγώτερο από τις κατσίκες, περήφανα, κακὰ μάλιστα και με κάτι δόντια που δι χωρατέβανε. 'Ως τόσο νά πού κι από τὰ δόντια τους γλύτωσε. Μπορεί πάλι κι ε ίδιος νά μὴν καταπίστηκε τὴ δουλειά, όπως έπρεπε. Μήπως δεν ήταν άπραχτος; Τὴν έρημιὰ δεν τὴν ήξερε. 'Από πού νά τὴ μάθῃ; 'Στὰ βουνά του εκεί κάτω, στὴν 'Αξιά, κυνηγῆ; μιὰν κατσίκα και τὴν πιανεις. 'Εδῶ ἴσως ἄλλα θέλει ο τόπος. 'Ισως και τὰ σκυλιά δι φτάνει νά τὰ κυνηγήσει. 'Ισως χρειάζεται και τίποτις ἄλλο. Τὸ γύρισε τὸ ματαγύρισε με τὸ νοῦ του. 'Εκαμε ἀπόφαση και δὸς του στὸν κάμπο.

Τὸ κατὰ τοῦ του πάντα εἶτανε στὰ πόδια τοῦ Κεντροβούναρου. Μὰ σ' ἓνα τέτοιο Νησί, τόσο πλούσιο, με τόσα βουμάκια, με τόσες σπηλιές, με τόσες κορφύλες και με κλοκαίρι παντοεινὸ, δύσκολο δεν εἶτανε νά πλαγιάζῃ, νά περῆ μάλιστα και μέρες όπου τοῦ εἰστρέγῃ. Στὸ μέρος λοιπὸν πού εἶχε ἀνταμώσει τὰ σκυλιά, κατέβηκε με τὰ φύκια πού μαζώξε στὸ γιαιλά, και με τὸ κωνοκίλι του πού δεν τῆρινε ποτέ του. 'Εκεί πρόσμενε. Βαστοῦσε και τὸ φάδι του.

Δεν άρχισε νά δι τὸ κοπάδι πού εἶχε ἀνταμώσει και τότες, γιατί τοῦ φάνηκε τὸ ἴδιο, ἐπειδὴς και παρατήρησε στὸ πετὸ μερικῶνε και λαβωματιές, σὰ νά εἶχανε και μερικὰ μερικὰ και μαλλί πικὸν δεν ἔβλεπε. Τὴ στιγμή ἐκείνη, τὰ γρήγορα πόλεμο δι συλλογιούντανε τὰ βρήκε ο Γιάννης ζαπλωμένα, κοιμάμενα, μ' ὄλο τὸ χουζούρι. Μὰ γνωστὸ πρῶμα πού τὸ μύρισμα στὰ σκυλιά εἶναι πολύ φινό· εἶναι τὸ μύρισμα τους, πού νά πῆς τῆληθινὸ μνημονικὸ τους. Τέσσερα χρόνια εἶχανε περάσει ἀπὸ τὴ μέρα πού τῆκαψε ο Γιάννης, κι ὡς τότε, μόλις πρόβαλε ἀπὸ μακριά, και στὸν ὕπνο τους μέσα τιναχτήσανε, σὰ νά τὰ τσίμπησε τίποτις. Ζύγωσε ο Γιάννης. Σηκώθηκαν ὄλα τους μονοματιὰς, κι ἀπαρῶλλα κατὸς οἱ λύκει, ἀνοιγαν τὸ στόμα, ἔτοιμα νά δαγκάσουνε, και πάντα βουδὰ.

'Ο Γιάννης στάθηκε τότες σὲ κάποιαν ἀπόστασι. Σκοπὸ κανένα δεν εἶχε νά τὰ πειράξῃ. Μόνο εἰστωσε τὰ φύκια χάρμου και τῆκαψε, τὴ στιγμή πού τὰ γρήγορα ὠρμούσανε καταπάνου του. Σάστισε ὅμως ο ἴδιος, γιατί ἀντίς νά καιῦνε τὰ φύκια μονάχα, εἰκαψε μαζί και τὸ ἔδαφος! Εἶτανε θειασφένιος ο μικρὸς ο τόπος ἐκεῖνος, ὅπως βρίσκονται κι ἄλλοι πού και πού στὴ Μασατιέρα. 'Η φλόγα λοιπὸν, ὄχι και πολύ μεγάλη, πετάχτηκε ἀναμεταξὺ του και τὰ σκυλιά.

Σάστισε ο Γιάννης, σάστισαν ἀκόμη περισσότερο τὰ γρήγορα, και τὸ δώσανε στὸ φεβγί. 'Απὸ πρόσμενε ο Γιάννης. Νάραπῆξῃ ἓνα σκυλί, ὅσο τονέ φοβέριζαν ὄλα τους καταπρόσωπα, μικρὴ δουλειὰ δεν εἶτανε, τῶρα καταντοῦσε παιχνιδι. Κατσίκες ἔπιανε· σκυλι δι θὰ πιάσῃ; Με τρία τέσσερα πηδήματα, τσάκωσε ἀμέσως ἓνα χοντρούταικο ἀπὸ τὴν οὐρά· γυρίζει τὸ ζῶο, νά τοῦ δαγκάσῃ τὸ χέρι, μετ' τὰ δάχτυλα τὰ σιδερένια τοῦ βαστοῦνε δυνατὰ τὸ λαιμὸ, πού πικὸν δεν μπορούσε και νά σαλέψῃ. Τὸ πῆρε, πικὸ σωστὰ τὸ τράβηξε ὡς τὴ σπηλιὰ του, και τότες άρχισε νά τὸ δέρνῃ. Τῶδερε με χαρὰ, με λύσσα, λὲς και τῶδερε, νά ξεθυμάνῃ, νά ξεδικιωθῇ. 'Επειτα τῶδεσε γερὰ με κυρτωμένο κλαρι στὸ λαιμὸ και με περιπλοκάδες.

Μὰ και τὸ ζῦλο εἶχε τὴν τέχνη του. Τῶδερε, πού εἶδνε ὅμως και φαγί, φαγί ὠρατο, πού τὸ σκυλι δεν μπόρει νά τὸ βρῇ μοναχὸ του, δηλαδή καραβίδες και ψάρια. Κάθε φορὰ πού γύρισε νά δαγκάσῃ, ἔνκν μπὰ· τσο· και σὰν ἡσύχαζε, ψάρι και χαρὰ. Κάθονταν ο

Γιάννης στραβόποδα μπρός στὸ σκύλο του και τὸν τῆξε· κάποτε τσιμποῦσε κι ο ἴδιος.

Τὰ λέμε ἀφτὰ ἐδῶ με δυὸ λόγια· μετ' στὴν ἀλήθεια δεν εἶγαν τὰ πράματα τόσο γλήγορα. Καιρός χρειάστηκε ὡς πού νά μάθῃ τὸ σκυλι νά τρώῃ ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ ἀθρώπου, χωρὶς νά γυρέθῃ νά τὸ δαγκάσῃ, καιρός ἀκόμη περισσότερος χρειάστηκε ὡς πού νά μπόρει νά τῆρησῃ ἄδετο πλάγι του ο νοικοκύρης, κι ὡς πού πικὸν νά κατορθώσῃ νά τὸ κάμῃ σύντροφὸ του, δηλαδή μαζί του νά βγαίνῃ χρειάστηκε ὄχι μόνο καιρός, μετ' και κόπος διαβωλεμένος. Κάθε λίγο και λιγάκι, ἔφεβγε ο σκύλος, και δὸς του κατόπι του ο Γιάννης. Κατάλαβε πὸς τοῦ κάκου και δεν τῆγαζε πέρα. Συνηθισμένος ἀπὸ γεννήσιο του κι ἀφτὸς σὰν τοῦς ἀθρώπους, νά ζῆ με τοῦς δικούς του, ἀδύνατο τοῦ εἶτανε νά βαστάξῃ ἀκόπαδα. 'Η ὕμωνε ἡ ἔφεβτε χάρμου και δι σάλεβε, σακελισμένος, ἀφρώστος, γιατί μήτε φαγί τῆχαινε κάποτε νά θέλῃ. Καταντοῦσε και πιάντυνο.

Δεν ἀπελπίζονταν ὅμως ο Γιάννης. 'Αλλο τῶρα στὸ νοῦ τοῦ δεν εἶχε τὸ σκοπὸ του κι ὀμπρός. Βγῆκε μιὰ μέρα, ἔπιανε και δέφτερο σκυλο, ἡ νά τὸ πούμε πικὸ σωστὰ, μετ' σκύλα. Νά σου λοιπὸν και συντροφισσα, πρῶμα πικὸ γλυκὸ κι ἀπὸ σύντροφος. Τίποτις! Καινούριος μπελῆς πικὸν χειρότερος ἀπὸ τὸν πρῶτο. 'Ο σύντροφος κ' ἡ συντροφισσα λίγο πού δι φαγωθήσανε. 'Η σκύλα, πού εἶτανε ἀπὸ τὸ σκύλο πικὸν ἄγρια, δεν τὸν ἄφινε μήτε νά τὴν ἀγγίξῃ, σὰ νάνοιωθε τὸ ζῶο πὸς ἀφτὸς πικὸν δεν εἶταν ἀπὸ τοῦς δικούς του, πὸς ἄλλαξε κ' ἔθιμα και μυαλά, πὸς εἶνε εἶδος προδότης, ἀφῶ, ὅταν ο ἀθρώπος ἀναβε και νά μαγερέψῃ, ο σκύλος δεν εἰμοιάζε νά φοβῆται κ' ἔρχετανε μάλιστα κοντὰ στὴ φλόγα.

Εἶχε δεν εἶχε, ξέφυγε ἡ σκύλα ἓνα πρωτ. Τὴν ξανάπιασε· ξανάφυγε τοῦ λόγου της. 'Ετρεξε πάλι ο Γιάννης. Μὰ τότες ἀκολούθησε καιτὶ πολύ περίεργο. Τὴ δέφτερη φορὰ, ἐπειδὴς εἶχε μείνει, ὅπως κι ἂν εἶναι, κάμποσο καιρὸ ξενιτεμένη, δεν πῆγε ἡ σκύλα με τοῦς ἄλλους, εἶτε γιατί δεν τῆς εἰστρέγε τόσο παλὺ τῶρα εἶτε, κι ἀφτὸ εἶναι πιθανώτερο, γιατί δεν τὴ θέλωνε πικὸν οἱ δικοὶ της. 'Εβόσκε λοιπὸν ὀλομόναχῃ ἀναμεταξὺ στὸ μέρος πού καθονταν ο Γιάννης και τὸ μέρος πού τὸ εἶχανε κατὰ τοῦ τους τὰ σκυλιά. Κρυβότανε μάλιστα πίσω ἀπὸ καιτὶ ἀγαθὸδεντρα, ὅπου άρχισε δυὸ τρεῖς μέρες ο Γιάννης νά τὴν ξετρύπωση. Σὰ ζύγωσε, δεν ἀντιστάθηκε ἡ σκύλα, μετ' σὰν τὴν ἄραξε ἀπὸ τὸ λαιμὸ, ἔπεσε τὸ ζῶο και ψόφησε.

Τὸν παράξενο τὸ θάνατό της τονέ θυμήθηκε ο Γιάννης κατόπι. Τῶρα ὅμως ἐνοιωσε πὸς ἔπρεπε ἀμέσως νά κάμῃ ἐκεῖνο πού μελετοῦσε κι ἀπαρχῆς. 'Αποπειράθηκε λοιπὸν τρομερὴ δουλειὰ. Βγῆκε στὸ κυνήγι μετ' τὰ σωστὰ του, ἀποφασισμένος νά ξεμπερδέψῃ. Τῆχε πῆρει κατὰ καρδὰ. 'Επιανε δυὸ σκύλους. Τοῦς ἔφερε στὴ σπηλιὰ του, τοῦς ἔβαλε μαζί μετ' τὸ δικὸ του κι ἄμα ἔκανε ἡ ἀφεντιά τους νά δαγκάσῃ και τέτοια, ὅριστε ἀμέσως και τὸ ζῦλο. Τὸ ζῦλο ἀπὸ τὸν παράδεισο, πού λέει ο λόγος. Μὰ βρήκε τῶρα κι ἄλλο σύστημα· τοῦς πέθνησε στὴν πείνα τοῦς δυὸ καινούριους τοῦς συντρόφους, κάθε φορὰ πού δεν εἶτανε φρόνιμοι. Κατάλαβαν οἱ φίλοι, και κατάλαβαν ἀρετὰ γλήγορα. 'Ισως ἤξερε τῶρα κι ο Γιάννης τὴν τέχνη καλύτερα· ἴσως στάθηκε χρήσιμος κι ο πρῶτος, πού εἶτανε πικὸν κάμποσο μαθγμένος. 'Ισως ὠφέλησε στὸ μάθημα τῶν ἄλλων ὡνε κ' ἡ συντροφιά.

'Ο Γιάννης χάρηκε στὰ γιομάτα. Δεν πιστέβω μάλιστα ὡς τότες εἶσι νά χάρηκε μετ' τὰ σωστὰ του. 'Απὸ ὅσα εἶχε καταπιαστῆ ἀφῶτου ζοῦσε στὰ Νησιὰ ἐκεῖνα, τίποτις δεν τοῦ εἶχε πετύχει ὅπως τοῦ πετύχαινε ἀφτὴ του ἡ δουλειὰ. 'Ενεργοῦσε κ' ἔβλεπε πὸς δεν πῆχαινε ἡ ἐνέργεια τοῦ κάκου· ἔκανε λοιπὸν ἐνέργεια περισσότε-

τερη ἀκόμη. 'Εβῶλε τὰ δυνατὰ του, για νά πετύχῃ ὡς τὸ τέλος. Τὸ ψυχόρητο ἐκεῖνο, πού ο καθένας μας μέσα του τῆχει και πού μερικοὶ ἔνστικτον τὸ λένε με ἀκατανόητη λέξη, τὸ ψυχόρητο μοναχὸ του ἔβρισκε τὴν ἀληθινὴ σωτηρία. 'Ενοιωθε ο Γιάννης πὸς γλυτωμὸ δεν εἶχε ἀπὸ τὴ Μασατιέρα· ὅσο κι ἂν τὰ πόδια του σακλώσανε στὰ βουνά, μαζί και τὸν Κεντροβούναρο, καράβι ἀλλάξῃ δι φαίνότανε. Τὶ νά κάμῃ; Νά πού ἡ καλή του ἡ τύχη δι θέλησε νά καθεται ο Γιάννης στὴν ἔρημιὰ με σταβρωμένα τὰ χέρια. 'Ετσι γλύτωσε τουλάχιστο ἀπὸ τὸ θάνατο, ἀπὸ τὸ χαμὸ.

Μὰ εἶτανε ἡ δουλειὰ και πολύ ἐγκρίστη, γιατί τοῦ εἶδνε καθημερινὴ ἀσκολιὰ, κ' ἡσυχία δεν τοῦ ἄφινε. 'Οχι μόνο πού εἶχε νά κάμῃ ἀπὸ τὸ πρωτ ὡς τὸ βράδυ μετ' τὰ σκυλιά τὰ δικὰ του, μετ' κι ο πόθος του ἀγατίζε ὠρα τὴν ὠρα νά πολύνῃ τὸ κοπάδι. Καταντοῦσε πικὸν λύσσα· δι χόρταινε ο Γιάννης νά τὰ πιάνῃ ἓνα ἓνα, ὡς πού νά φέρῃ οὔλα τὰ γρήγορα καταδαμασμένα στὸ μαντρί. Μαντρί περίεργο και πρωτάκουστο, πού ἀθρώπος φύλαγε τοῦς σκύλους, πρωτάκουστο σὰν τὸ κυνήγι του τὸ ἴδιο, πού ἀντίς νά βγαίνῃ μ' ἓνα σκύλο, σκύλους κυνηγοῦσε.

Στὸ τέλος, τὸ κυνήγι δεν εἶτανε πικὸν και πολύ δύσκολο. 'Αμα μοιραστήσανε, πού νά πούμε, τὰ γρήγορα κ' ἔβαλε στὸ χέρι τὰ μισά, τῆλλα τὰ μισά ἔρχονται πικὸν γλήγορα. Εἶτανε και σφέρο τους. 'Αμα πάλι ἄζησαν τὰ σπιτιασμένα ἡ σὰν προτιμάτε τὰ σπηλιασμένα σκυλιά στὸν ἀριθμὸ, ἀφῶ σπηλιὰ εἶτανε τὸ σπιτι του, κι ἄμα λιγότεψαν τῆγρικ, ἡ ἀναβροφὴ ἀφτωνῶνε γίνονταν πικὸν καλὰ. Μὴ βρωῆτε ὅμως πὸς ἄρα χρόνια περάσανε ὡς πού νά σπιτιάσῃ ὄλο τὰ γρηγοράδα, πὸς κόπος χρειάστηκε ὡς πού νάναβρέψῃ και τὰ νιογέννητα, πού κάμποσα ψοφούσανε μετ' τις μαννάδες. 'Αξίζε τὸν κόπο και δεν εἶτανε για νά λυπηθῇ τὰ τέσσερα χρόνια πού τοῦ κόστισε, γιατί ο φίλος μας ἓνα πρωτ, σὰν τὸ λεβέντη, κατῶρθωσε νά κατεβῇ στὸ λιβάδι, νά κάμῃ σωστὸ περίπατο στὸ Νησί, μετ' τὰ σαράντα ἡ πενήντα σκυλιὰ πού τὸν ἀκούθαγαν και πού χέρι νά σῆκωνε, τρέμανε, ὅσο κι ἂν τὰ εἶχε συνηθίσει νά παίζουνε μαζί του κι ὅσο κι ἂν τὰ χαδέβε, σὰν εἶτανε καλὰ.

'Ο πρῶτος του ὅμως ο περίπατος δεν στάθηκε πάλι και τόσο νικητήριος, ὅπως ἴσως τὸ θαρροῦσε. Εἶχανε προχωρήσει κάμποσο μακριά, και δεν παρατήρησε ο Γιάννης πὸς τὸ κοπάδι του, μιὰ δυὸ φορές, εἰμοιάζε σὰ νά διασάξῃ, σὰ νά μὴ θέλῃ νά πῆῃ ὀμπρός. Νόμισε πὸς εἶταν ἀπὸ πείσμα ἡ ἀπὸ κούραση και τῶνάγκασε νά πάνε· μετ' κατεβαίνοντας ἴσα μετ' μιὰ θεόμορφη λαγκαδιὰ, βλέπει ἄξαφνα μπροστὰ του ἄλλο κοπάδι, ἀγριοσκυλα ὅμως ἀφτὰ, πού ἄμα τὸν εἶδανε μετ' τὰ σκυλιά του, στὴν ἀρχῇ σὰ νά ζαλιστήσανε, κ' ἔπειτα πετάχτηκαν ὄλα τους για πόλεμο. Τόσα χρόνια πού εἶχε περιουσιτῆ ο Γιάννης σ' ἓνα μέρος μόνο τοῦ Νησιοῦ, για νά σακλώσῃ τὸ κοπάδι του, δεν ἤξερε πὸς σ' ὄλο τὸ Νησί, κοπάδια κοπάδια ζοῦνε τὰ γρήγορα, κάθε κοπάδι στὴ βουκή του, κι ἀλλοίμονο σ' ὅποιο πατήσῃ στὸ ἄλλουνοῦ τὴ βουκή.

Κατάλαβε ο Γιάννης πὸς εἶτανε σπουδαία ἡ δουλειὰ. Τὸ μεγαλύτερο κακὸ στάθηκε πού τὰ σκυλιά του εἶχανε κοντὰ ξεμάθει τὸ δάγκασμα. Σ' ἀφτὸ ποῖς ἔφταιγε; 'Ο ἴδιος. Λοιπὸν εἶνε φοβερὸς πόλεμος 'Ενοιωθε ο φίλος πὸς χρειάζότανε συνάμα πισωδρόμηση και μαριολιὰ. Συμμαζώξε τοῦς στρατιώτες του, ἀφτὸς μπροστὰ, για νά τοῦς προστατέβῃ, ἀντικυρζόντας τὰ γρηγοράδα· ἓνα, τὸ πικὸν τολμητέρὸ φαίνεται, ἔκαμε σάλτο και πῆδηξε στὰ στήθια τοῦ ἀθρώπου· προτοῦ προφτάξῃ ὅμως, ο Γιάννης πού στὴ δύναμη πικὸν εἶχε γίνῃ σιαστὸ θεριὸ, τὸν ἄραξε τὸν ἀγριοσκυλαρο, τοῦ στραγγούλιζε τὸ λαιμὸ μετ' τὸ ἓνα του χέρι και τὸν τῆαξε ψόφιο ἀναμεις στους ἄλλους.

"Έτσι γλύτωσε. Μά έπαθαν κ' οι δικαί του από μείναν τέσσερεις πέντε σκοτωμένοι στη μάχη. Τόν άποσβόλωσε άφτό πολύ, και μάλιστα θύμωσε. Σά γύρισε καλιά του, χίλιοι λογισμοί του παρξάδερναν τό νού. Είπε πρώτα πώς τό κάτω κάτω είταν άρεκτά μεγάλο τό Νησί, και πώς άνάγκη καμιά δέν είχε νά πηγαίνει και καλά στή μέρος που βόσκανε τ' άγριόσκυλα. Τόλεγε όμως όταν είταν άκόμη σά ζεματισμένος από τόν πόλεμο. Κατόπι δέν του άρσεε διόλου νά παρεβήγη τάχ τόν έναν τόπο ή τόν άλλο, νά μήν είναι άφέντης του Νησιού του. Θάρξω πώς τόν τραβούσε και κάτω που δέν τ' άνοιωθε ο ίδιος, τόσο τό είχε τώρα πιά βιζωμένο σ' άπόβραχά της καρδιάς του. Τό άπόβραχο άφτό του συνάιστημα είταν ή προμερή άγάπη που του γενήθηκε σ' ά σπλάγχνα για τή συναναστροφή τω σκυλιώνε, όχι μονάχα δηλαδή για νά τ' ά παιδέψη, νά τ' ά χαδέψη και νά ζή μαζί τους, μα και για νά πολεμεί και για νά χτυπιέται με άφ'τα—όπως τυχαίνει και μεσ' τήν άθρώπινη κοινωνία, που έχωμε φίλους και όχτρώς, και μες είναι άπακρίτηται και τούτοι και κείνοι. Μήπως ο Γιάννης μας και με τούς πκλιούς, τούς συχωρεμένους πιά συντρόφους του και συνάφτες, δέν έπικνε τις φιλονοικίες, άκόμη και σαν άπόμεινε μοναχός του στη Σάντα Κλάρα και μάλλονε από μακριά; Βέβαια, πώς δέν είτανε άθρώπινα τώρα ή συντροφιά του, είτανε σκύλοι. Μά πάντα συντροφιά, και ο άθρώπος γίνεται ό τι τόν κάμει ή συντροφιά που θά ζήση, ό τι του μάθει, ό τι τόν κακοντήση ή ή συντοπιά που θά περισυλαβώση μέσά της τήν ύπαρξή του. Κι όχι ο άθρώπος μονάχα κάθε πλάσμα ζωντανό είναι σαν τό λουλούδι από τήν κατμεσική που φουτώνει παίρνει τό είναι του, παίρνει και τή θωριά του και τήν ούσία του από τή συμπερικυκλωτιά που θά μεγλώση, θά βασταίξη τήν πρώτη θωριά του, ή θά τήν άλλάξη.

Ο Γιάννης, που άλλαξε χωρίς νά τό ξέρη, δέν μπορούσε πιά τώρα νάφήση τό σκυλοκυνήγημα. Γι' νουνταν και περιήμιος στρατηγός. Θέλησε νά γυμνάση σ' τόν πόλεμο τούς δικούς του, και για νά τό πετύχη, έχωμε όπως μια φορά κ' έναν καιρό, κάνανε οι βυζαντινοί στρατάρχιδες. Πήρε μαζί του καμιά δεκαριά σκύλους, που τούς είχε μάθει γερό τρέξιμο. Κατέβηκε προς τ' άγριόσκυλα. Τόν είδανε με λίγους ώρμησαν καταπάνου τους. Τρεχιά άφτός κ' οι δικαί του τόν κυνηγούνε, και όλο τρέχει. Καταρθώνει και τούς φέρνει μέσά σ' ένα στενό, μίαν κλεισούρα, που είταν άδύνατο νά περάση τό κοπάδι. Άλήθειαι που οι περισσότεροι δέν πήγαν ως εκεί, θέλεις γιατί πιά είτανε λαχανικασμένοι, θέλεις γιατί δέν έβλεπαν και τήν άνάγκη, άφου έφθεβε ο όχτρός τους. Τότες ο Γιάννης γυρίζει και σου τσικώνει μια μορφή εκείνους που τόν καταδιώξανε ως τό στενό. Καταδιώχτης γίνονταν ο ίδιος. Δεμένους σου τούς τραβή σ' ά κ' τ' άπικ του. Εκεί παίρνει ξύλα, κλαδιά, σου φτειάνει άληθινό μαντρί, και τούς βάζει μέσά, χωρίς από τούς δικούς του. Κάποτε σου τούς βγάζει έναν έναν, τούς βίχνει φαγί, ένω βασταί με τό χέρι του δυό τρεις δικούς του σκύλους. Τους άφίνει άφτούς, άμα έβρίξε τό φαγί, κ' έτσι τούς μαθάνει νά διαγκάνουνε τ' άγριόσκυλα, που και αν τ' άπντούσανε πιά.

Τότες πολύ χάρηκε ο Γιάννης, και άφου έγινε άφέντης όληνης της μεριχς εκείνης του Νησιού, συλλογίστηκε άμέσως τόν πρώτο του σκοπού, δηλαδή νά γίνη άφέντης και της άλληνς. Για τούτο μονάχα είχε κοπιάσει τόσο και τόσο, έξη χρόνια όλα μαζί, ως που νά δουλώση τ' ά σκυλιά του. Τ' άθελε βοηθούς για νά κυνηγήση τις κατσίκες! Μάλιστα. Τις κατσίκες, που είτανε τάχα οι πρώτες του φιληνάδες, γύρεβε τώρα νά τις πιάση με τ' ά σκυλιά, που είταν

οι πρώτοι του όχτρώ. Τάχει και άφτά ή κοινωνία, ή άνάγκη τ' ά φέρνει και άφτά, οι φίλοι νά γίνονται όχτρώ, κ' οι όχτρώ νά γίνονται φίλοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΔ'.

Κυβερνώ και κυβερνιέται

"Όσο και αν τό θέλεις, πές το μα εγώ πάλε θάρξω πώς σκοπός του Γιάννη δέν είτανε μονάχα νά κυνηγήση τις κατσίκες. Είτανε νά τις κάμει και φιληνάδες του σ' άλλήθειαι ό τι και αν έλεγε, για όχτρώς του δέν μπορούσε νά τις λαχαιάση. Του κόστιζε πάρα πολύ άφτές είδε σαν ήρθε, άφτές άγάπησε, άφτές άγαπούσε άκόμη και τώρα.

Έρωτολο πρώτα δέν είναι, ως και ο' ένκ έρωτολο νησί, νάλλαξοτοπίση κανέναν. Νομίζει πώς είναι όλα δικά του, και δέ βλέπει πώς συνήθισε σ' ένκ τό μέρος και πώς τ' άλλο δέν του άρσεει. Τό κατάλαβε ο Γιάννης από τ' ά σκυλιά, ως και από τ' ά μικρούτσικα που τ' άνάθρεψε ο ίδιος. Με κανέναν τρόπο δέ θέλανε νά περάσουνε τ' ά βουνά και νά κατεβούνε σ' ά βορειοδυτικό τ' άκρωτήρι. Δέν τούς έστρεψε ούτε τό κλίμα ούτε ή θροφή, δέν τό σήκωνε ίσως και ο προγονισμός τους, άφου από γενιά σ' ά γενιά ζούσανε στην άνατολή. Άναγκάστηκε ο Γιάννης νά τ' ά παίρη ένκ ένα σ' ά βουνό μαζί του, νά κάθεται μόνο μερικές ώρες τήν ήμέρα και νά γυρίζει τό βράδυ. Με τέτοιου σύστημα όμως, δέν προχωρούσε ή δουλειά. Έπρεπε νά πάη ως τις βραχοκορφούλες του άκρωτηριού, νά μείνη εκεί μάλιστα, και άπελιζότανε νά τό καταφέρη, γιατί άφώστησε κιόλας ένας σκύλος με τόν άέρα τ' ά βουνήσιο, ή ποιός ξέρει με τί, κ' οι άλλοι δέν είδειχαν πολλή όρεξη από τότες για τό βουνοσκάλωμα. Τ' ά κακίμοια τ' ά ζωά είχε πολύ παχιά σαρκόπαχα πόδια κ' έτσι δέν τούς είτανε πιάζε γέλασε νά τρέχουνε άπάνω στους γκρεμούς και σ' ά βράχια τ' ά μωτερά. Κάμπους ξέρανε και λαγκαδικ' δέν ξέρανε πετροτοπιές.

Τι νά κάμει; Νά φέρη τις κατσίκες σ' ά δική του τή μεριά προς τήν άνατολή; Άφτό πιά είταν άδύνατο. Για νά γίνη, θ' άπρεπε ίσα ίσα νά τις έπικριναν από πίσω τ' ά σκυλιά, νά τις κυνηγούσανε ως τ' ά κατατόπι' του, και τ' ά σκυλιά του δέ θέλανε. Μά έχει και ο άθρώπος θέληση όσα και τ' ά ζωά, έπειδή τήν έχει για τούς ίδιους λόγους, τή συνήθειαι και τήν άνάγκη. Άπό τή συνήθειαι του τόπου και από τήν άνάγκη της θροφής, που τήν είχανε ταιριαζόμνη και μπόλικη, έμοιζάν τ' ά σκυλιά σαν κολλημένα σ' ά κείνη τή μεριά της Μασατιέρης. Ο Γιάννης πάλε είχε συνήθειαι σ' ά την ιδέα, που του κερφώθηκε σ' ά κεφάλι από τόν καιρό του έργομού του, νά πάη εκείδι, κ' ή συνήθειαι της ιδέας άφτης κατακτούσε πόθος, δηλαδή άνάγκη, ως άφήσουμε πιά πώς έλιπιζε νά βρή και θροφή καλήτερη, κρέας και γάλα. Λοιπόν πεισμάτωνε και άφτός. Μά ο άθρώπος μαζί με τήν θέληση έχει και τή μχυριλιά, έχει και κακία μεγκλήτερη από τ' ά ζωά. τ' ά ζωά κακιά μπορεί νά νάνει, είναι όμως άνήθελά τους ξυκακά' του λόγου του είναι θελητά.

Τ' άδειξε ο Γιάννης άφτό με πολύ βάρβαρο τρόπο, γιατί στοχάσθηκε κάτι, που, αν του έλεγε κανέναν, όταν έφτασε σ' ά Μασατιέρα, πώς θά τ' άκανε μια φορά, βέβαια δέ θά τό πίστεβε. Άνέβηκε μάνι μάνι σ' ά βουνό, μοναχός του τ' άβήξε ως εκεί κάτω σ' ά βράχια, μα δέν άναγκάστηκε νά πάη και τόσο μακριά. Πήρε άμέσως τό μάτι του μια κατσικά που έβουσε ξέχωρα από τό κοπάδι της. Λές κ' είχε θάλει όρκο, τήν πρώτη που θά δ' ή νά τήν άρπάξη ή νά μήν είναι πιά Γιάννης. Πετάχτηκε ή κα-

τσικά, για νά γλυτώση ξανασμίγει με τό κοπάδι άφτό σ' άβηκε και ο χυμός της. Σ' ά τή βιάση τους, έμπλεζαν τ' ά ζωά τό ένκ με τ' άλλο, ένω τ' ά κυνήγησε ο Γιάννης, κ' έστρεψε με τ' άτσι φούρα που τ' άκ' κ' ασε μια, ίσα ίσα τ' ά σ' ά κ' ασε της. Τήν έφερε από τ' ά κέρατα ως τή μεριά τ' ά δική του, μα δέν κατέβηκε, παρ' ά έμεινε σ' ά π' ά π' ά κ' ασε της. Τότες φέρθηκε άπαράλληλα σαν τ' άγριόσκυλα, όταν είχανε πιάσει μια κατσικά και άφτά' με τ' ά χέρι του, με τ' ά νύχια του, άρχισε νά τή γδέρνει, άφου με μια χαστουκιό της έσπασε τ' ά κεφάλι και χ' άβηκεν όζω τ' ά μυκλά της. Έπειτα, με μια πέτρα μωτερή, τήν έκοψε, τήν έκνιμε παρτσάδες, και σ' ά δέν έσωνε ή πέτρα, βουθιούντανε και με τ' ά δόντια.

Τό σ' άμα κ' άμα γιομάτο και τ' ά χείλα κοκκινωβαμμένα, γύρισε κάτω προς τ' ά σκυλιά του, άφ'νοντας εκεί άπάνω τήν κατσικά. Σ' ά στιγμή τ' ά μεθ' ησε ή μωροδιά. Έσταξε και από τό σ' άμα του τό αίμα. Πρέπει νά τονε φοβούτανε σ' ά άλλήθειαι, γιατί άπορεί κανείς πώς δέν ώρμησανε σ' ά μούρη του. Τόν άκολούθησαν άστροπελεκίς, κ' ή έννοια του τώρα είτανε, όχι πώς νά θύνη, μα πώς νά μήν έρθουνε όλα τους σ' ά βουνό. Άναγκάστηκε νά δέτη μερικά, και πήρε μόνον πεντέξη μαζί του. Μά και σ' ά βουνό χρειάστηκε πάλε πόλεμος, γιατί τ' ά σκυλιά έσφραξαν τό κ' άθενά τό μερικέ τους από τήν κατσικά, και ο σκοπός τους είτανε νά τό χερύνη ήσυχα σ' άν κάμπο. Μόλις τ' άρπάξανε λοιπόν και τομαζούντανε νά φύγουνε. Τ' ά σταμάτησε ο Γιάννης δυνατά. Τίποτις! "Η εδ' ή θ' ά τ' ά φάτε τήν κατσικά ή δέ θ' ά τ' ά φάτε διόλου.

Κ' έτσι έπαθαν τ' ά σκυλιά τό δ' άμα του βουνού. Ένωεεται, με μιας δέν τονε μάθινε κ' ή μια κατσικά δέν έφταξε. Τους άνοιξε μόνο τήν όρεξη. Έπρεπε ο Γιάννης νά θυσιάση και άλλες. Τί παίραζε; Άρίφνητες είτανε σ' ά Μασατιέρα οι κατσίκες. Γιατί μερικέ νά μη σκοτώσουμε; Κατόπι βλέπουμε. Θ' ά π' ά άρχιες άφτό πώς ή άγάπη του ή πρώτη τώρα έγινε μέσος; "Όχι δά. Έγώ θάρξω μάλιστα πώς πάντα τις άγαπούσε και πώς τις έσραζε νά τις παιδέψη που δέ θέλανε τήν άγάπη του. Μήπως και μες δέν παθίνουμε τ' ά ιδίαι; Πόσες φορές, σαν πετάει πουθενά μπροστά μας κ' άν νύστιμο γλυκό πουλάκι, δέν είπικνε τάχα με τό νού μας νά τό πιάσουμε, νά τό χαδέψουμε, νά δ' ή με τί καλοσύνη, με τί τρωφεράδ' ά θ' ά φροντίζαμε γι' άφτό, και δέ θυμώσαμε μαζί του που δέν τό ξέρει και μες φέβγει! Φυσικό, πολύ περισσότερο από μες νά θυμώση ο Γιάννης, που ή μοναχιά τόν είχε άπαγριωμένο τόσα χρόνια. Τί παρ' άξενε λοιπόν που φ' άβ' νουνταν τώρα π' ά κακός και από τ' ά σκυλιά του; Σ' ά πολλά συνήθισαν απ' άφτόνε σ' ά μερικά συνήθισε και ο ίδιος από άφ'τα. Κυβερνούσε, και δίχως νά τό ξέρη, κυβερνιότανε και από τις κατσίκες, άφου από τις κατσίκες πρωτόμαθε τό τρέξιμό του εκείνο τό φερό, που τώρα του χ' άρσιμεβε για καταδιωγμό τους.

Μά τόν έβιχε κ' ή άνάγκη, διπλή άνάγκη μάλιστα. "Ηθελε νάχη δικό του κοπάδι κατσίκες, όπως είχε και κοπάδι σκύλους. Μοναχός του ως τόσο δέν μπορούσε νά τό καταφέρη. Άπακρίτηται του είτανε τ' ά σκυλιά, και τ' ά σκυλιά ποτέ τους π' άβ' νουνταν δέν είτανε, άκόμη και τώρα, νά πάνε ως τήν άκρη εκεί κάτω της βορειανής της βουνοσειρας. Με χίλιους κόπους και με χίλια βάσανα, ο Γιάννης λοιπόν άναγκάστηκε κάθε φορά που σ' άκ' ασε κατσικά, νά τούς τ' ά βάζη λιγάκι π' ά κ' ασε της, προχωρώντας προς τό βοριά, και πειδή δέν τό κατ' άβηκε νά σκοτώνη, όσες ήθελε, άρχισε νά τούς βάζη τ' ά μια μέρα μόνο τό μισό τό ζωά, φυλάγοντας τ' άλλο τό μισό για τήν άβριανή. (άκολουθεί)